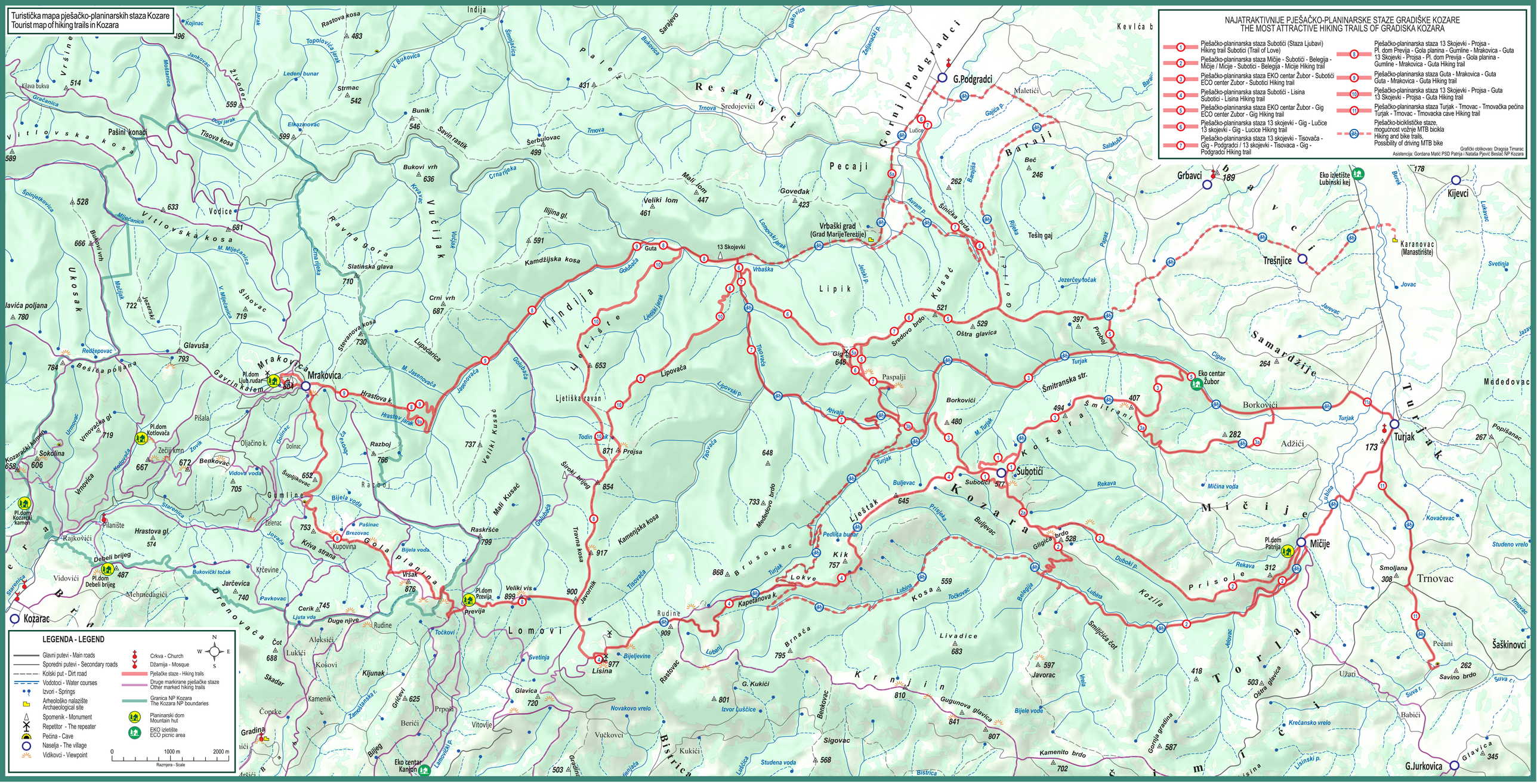

Turistička mapa pješačko-planinarskih staza Kozare
Tourist map of hiking trails in Kozara
NAJATRAKTIVNIJE PJEŠAČKO-PLANINARSKE STAZE GRADIŠKE KOZARE
THE MOST ATTRACTIVE HIKING TRAILS OF GRADISKA KOZARA
1 Pješačko-planinarska staza Subotići (Staza Ljubavi) Hiking trail Subotici (Trail of Love)
2 Pješačko-planinarska staza Mičije - Subotići - Belegija - Mičije / Micije - Subotici - Belegija - Micije Hiking trail
3 Pješačko-planinarska staza EKO centar Žubor - Subotići ECO center Zubor - Subotici Hiking trail
4 Pješačko-planinarska staza Subotići - Lisina Subotici - Lisina Hiking trail
5 Pješačko-planinarska staza EKO centar Žubor - Gig ECO center Zubor - Gig Hiking trail
6 Pješačko-planinarska staza 13 skojevki - Gig - Lučice 13 skojevki - Gig - Lucice Hiking trail
7 Pješačko-planinarska staza 13 skojevki - Tisovača - Gig - Podgradci / 13 skojevki - Tisovaca - Gig - Podgradci Hiking trail
8 Pješačko-planinarska staza 13 Skojevki - Projsa - Pl. dom Previja - Gola planina - Gumline - Mrakovica - Guta
13 Skojevki - Projsa - Pl. dom Previja - Gola planina - Gumline - Mrakovica - Guta Hiking trail
9 Pješačko-planinarska staza Guta - Mrakovica - Guta
Guta - Mrakovica - Guta Hiking trail
10 Pješačko-planinarska staza 13 Skojevki - Projsa - Guta
13 Skojevki - Projsa - Guta Hiking trail
11 Pješačko-planinarska staza Turjak - Trnovac - Trnovačka pećina
Turjak - Trnovac - Trnovacka cave Hiking trail
Pješačko-biciklističke staze, mogućnost vožnje MTB bicikla
Hiking and bike trails, Possibility of driving MTB bike
Grafički oblikovao: Dragoja Timarac
Asistencija: Gordana Matić PSD Patrija i Nataša Pjević Beslać NP Kozara
LEGENDA - LEGEND
Glavni putevi - Main roads
Sporedni putevi - Secondary roads
Kolski put - Dirt road
Vodotoci - Water courses
Izvori - Springs
Arheološko nalazište Archaeological site
Spomenik - Monument
Repetitor - The repeater
Pećina - Cave
Naselja - The village
Vidikovci - Viewpoint
Crkva - Church
Džamija - Mosque
Pješačke staze - Hiking trails
Druge markirane pješačke staze Other marked hiking trails
Granica NP Kozara The Kozara NP boundaries
Planinarski dom Mountain hut
EKO izletište ECO picnic area
0 1000 m 2000 m
Razmjera - Scale
N W E S
Kozarac
Mrakovica
Previja
Lisina
Subotići
Mičije
Trnovac
Turjak
Grbavci
Kijevci
Trešnjice
Karanovac (Manastirište)
Eko izletište Lubinski kej
Eko centar Žubor
Vrbaški grad (Grad MarijeTerezije)
13 Skojevki
Gig
Guta
Lučice
G.Podgradci
Paspalji
Borkovići
Adžići
Pl.dom Patrija
Pl.dom Previja
Pl.dom Ljub.rudar
Pl.dom Kozarački kamen
Pl.dom Kotlovača
Pl.dom Debeli brijeg
Eko centar Kanjon
Vodice
Pašini konaci
Sokolina
Rajkovići
Vidovići
Mehmedagići
Gradina
Čorpke
Kamenik
Lukići
Aleksići
Kosovi
Čot
Rudine
Jarčevica
Krčevine
Pilanište
Oljačino k.
Pišala
Glavuša
Ravna gora
Slatinska glava
Crni vrh
Kamdžijska kosa
Krndija
Lipik
Ljetiška ravan
Lipovača
Razboj
Gola planina
Kamenjska kosa
Kapetanova k.
Lomovi
Kozara
Prisoje
Torlak
Trnovac
Kijevci
Grbavci
Maletići
Tešin gaj
Baraji
Pecaji
Resanovci
Gumline
Mrakovica
Ukosak
Vitlovska kosa
Vučijak
Lisine
Hrastova k.
Gavrin kašem
Redžepovac
Bošića poljana
Vrnovačka gl.
Vrnovica
Hrastova gl.
Debeli brijeg
Bukovički točak
Pavkovac
Duge njive
Ljuta vda
Cerik
Kliva bukva
Gračanica
Kojinac
Topolovica jarak
Ledeni bunar
Strmac
Elkaznovac
Bunik
Savin rastik
Šerbulovac
Bukovi vrh
Crna rijeka
Ilijina gl.
Veliki lom
Mali lom
Govedak
Trnova
Sredojevići
Indija
Sarajevo
Bukovica
Šimšićeva
Rastova kosa
Janković
Živodeo
Dugi jarak
Tisova kosa
Miljećanica
Mačijak
Jezerski
Šibovac
Stevanova kosa
Lupšaćarica
Jasenovača
Golubača
Hrastov jarak
Ljetiški jarak
Lipovski p.
Tisovača
Todin kik
Projsa
Široki brijeg
Travna kosa
Javornik
Tisovača
Rudine
Točkovi
Bijeljevine
Svetinja
Glavica
Novakovo vrelo
Vitovlje
Beriči
Grivovi
Bijeg
Kljunak
Zamostanska r.
Skadar
Bistrica
Vučkovci
Kukići
Sigovac
Studena voda
Lubička
Lamovički p.
Gradinska r.
Kapetanova k.
Lubina
Kosa
Točkovac
Livadice
Javorac
Brnača
Lubenj
Rastovac
G. Kukići
Izvor ljuščice
Benkovac
Gugunova glavica
Kik
Lokve
Brusovac
Medvedovo brdo
Pedlica bunar
Buljevac
Lještak
Gligića brdo
Dubok p.
Rekava
Mičina voda
Kozila
Smiljkića žut
Vrela
Javorac
Jelovac
Gornja gradina
Ošura glavica
Kamenito brdo
Krečansko vrelo
Užari
Pećani
Šaškinovci
Savino brdo
Babići
Suva r.
Glavica
G.Jurkovica
Lisinski p.
Bistrica
Jovac
Jarevac
Svetinja
Lukavac
Popišanac
Mededovac
Samardžije
Šmitranska str.
Šmitrani
Cigan
Probuj
Jezerčev točak
Papuz
Rijeka
Šinička brda
Avram p.
Jelski p.
Lomovski jarak
Barijiša
Beč
Salakuša
Gajica p.
Zaljinački p.
Bukovica
Kevlića b
Turjak
Subotići
Mičije
Trnovac
Kozara
Prisoje
Torlak
Kozarački kamen
Sokolina
Vrnovačka gl.
Vrnovica
Kotlovača
Zečiji kmn.
Bezkovac
Vidova voda
Šuplikovac
Gumline
Bijela voda
Pašinac
Brezovac
Kupovina
Kriva strana
Jotača
Zelenac
Raskršće
Veliki Kusać
Mali Kusać
Golubača
Jasenovača
Hrastov jarak
Razboj
Dolinac
Jovača
Kvrkuzara
Kelkovača
Zovik
Umopac
Starenica
Pl.dom Kozarački kamen
Pl.dom Debeli brijeg
Kozarac
Vidovići
Mehmedagići
Jarčevica
Pavkovac
Duge njive
Ljuta vda
Cerik
Čot
Lukići
Aleksići
Kosovi
Kljunak
Skadar
Čorpke
Kamenik
Gradina
Zamostanska r.
Grivovi
Beriči
Bijeg
Eko centar Kanjon
Lamovički p.
Vitovlje
Prpoš
Vučkovci
Kukići
Bistrica
Sigovac
Studena voda
Lubička
Gradinska r.
Bijeljevine
Svetinja
Glavica
Rastovac
Lisina
Kapetanova k.
Lubenj
Brnača
Livadice
Kosa
Točkovac
Lubina
Pedlica bunar
Buljevac
Lještak
Gligića brdo
Dubok p.
Rekava
Mičina voda
Kozila
Smiljkića žut
Vrela
Javorac
Jelovac
Gornja gradina
Ošura glavica
Kamenito brdo
Krečansko vrelo
Užari
Pećani
Šaškinovci
Savino brdo
Babići
Suva r.
Glavica
G.Jurkovica
Lisinski p.
Bistrica
Jovac
Jarevac
Svetinja
Lukavac
Popišanac
Mededovac
Samardžije
Šmitranska str.
Šmitrani
Cigan
Probuj
Jezerčev točak
Papuz
Rijeka
Šinička brda
Avram p.
Jelski p.
Lomovski jarak
Barijiša
Beč
Salakuša
Gajica p.
Zaljinački p.
Bukovica
Kevlića b
Turjak
Subotići
Mičije
Trnovac
Kozara
Prisoje
Torlak
Kozarački kamen
Sokolina
Vrnovačka gl.
Vrnovica
Kotlovača
Zečiji kmn.
Bezkovac
Vidova voda
Šuplikovac
Gumline
Bijela voda
Pašinac
Brezovac
Kupovina
Kriva strana
Jotača
Zelenac
Raskršće
Veliki Kusać
Mali Kusać
Golubača
Jasenovača
Hrastov jarak
Razboj
Dolinac
Jovača
Kvrkuzara
Kelkovača
Zovik
Umopac
Starenica
Pl.dom Kozarački kamen
Pl.dom Debeli brijeg
Kozarac
Vidovići
Mehmedagići
Jarčevica
Pavkovac
Duge njive
Ljuta vda
Cerik
Čot
Lukići
Aleksići
Kosovi
Kljunak
Skadar
Čorpke
Kamenik
Gradina
Zamostanska r.
Grivovi
Beriči
Bijeg
Eko centar Kanjon
Lamovički p.
Vitovlje
Prpoš
Vučkovci
Kukići
Bistrica
Sigovac
Studena voda
Lubička
Gradinska r.
Bijeljevine
Svetinja
Glavica
Rastovac
Lisina
Kapetanova k.
Lubenj
Brnača
Livadice
Kosa
Točkovac
Lubina
Pedlica bunar
Buljevac
Lještak
Gligića brdo
Dubok p.
Rekava
Mičina voda
Kozila
Smiljkića žut
Vrela
Javorac
Jelovac
Gornja gradina
Ošura glavica
Kamenito brdo
Krečansko vrelo
Užari
Pećani
Šaškinovci
Savino brdo
Babići
Suva r.
Glavica
G.Jurkovica
Lisinski p.
Bistrica

Planina Kozara / Kozara Mountain

Planina Kozara se nalazi u sjeverozapadnom dijelu Republike Srpske i Bosne i Hercegovine, između rijeka Vrbas na istoku i Une na zapadu, te Save na sjeveru kao i Sane i Gomjenice na jugu. Svojim obronima rasprostire se na prostoru dužine oko 70 km i širine do 30 km, kome gravitira oko pola miliona stanovnika nastanjenih u sedam općina među kojima je i grad Gradiška. Kozara je dinarska planina sa najvišim vrhom Lisina 978 metara, sa umjerenog kontinentalnom klimom, dinarskim reljefom, prekrasnim pejzažima, brojnim rijekama i potocima i velikim brojem sunčanih dana. Jedinstvena je vazdušna banja, puna listopadnih i crnogoričnih šuma, od kojih se šume jele ovdje pojavljuju na najnižoj nadmorskoj visini na Balkanu od oko 250 metara. Sve ove prirodne izvanredne uslove za razvoj zdravstvenog, rekreacionog, zimskog i ostalih vidova turizma.

Kozara Mountain is situated in the north-western part of Republic of Srpska and Bosnia and Herzegovina bounded by the Vrbas river to the east, the Una river to the west, the Sava river to the north and the Sana and Gomjenica rivers to the south. Mountain slopes extend 70 km in length and 30 km in width. About half a million people inhabited in seven municipalities, among which is Gradiška, gravitate to Kozara. Kozara is a Dinaric mountain with a temperate continental climate, dynamic relief, beautiful landscapes, numerous rivers and streams and large number of springs. Peak is Lisina with an elevation of 978 m a.s.l. Kozara mt. is a unique aerial spa rich in deciduous and coniferous forests of which fir forests grow at the lowest altitude in the Balkans, about 200 m a.s.l. All of this provides excellent conditions for development of health, recreational winter and other types of tourism.

Kozara ima istorijske i prirodne vrijednosti koje je čine idealnom turističkom destinacijom. Spomenimo da je to planina dominantno do 1000 m nadmorske visine sa umjerenom kontinentalnom klimom, dinamičnim reljefom i prekrasnim pejzažima. Bogata je bjelogoričnom i crnogoričnom šumom, raznolikim cvijećem i ljekovitim biljem, šumskim plodovima, autohtonim vočkama (jabuka crvenika, savka šljiva, trešnje i sl.), autohtonom divljači (zec, lisica, divlja svinja, srna), raznolikim pticijim svijetom, brojnim izvorima, potocima, rijekama i vodotocima. Kozara je bogata brojnim istorijskim spomenicima i arheološkim nalazištima, a lijepote centralnog dijela Kozare su zaštićene 1967. god., proglašenjem NP „Kozara" površine 3950 ha. Tu su brojne planinarske i biciklističke staze s jednog na drugi kraj Kozare, planinarski i lovački domovi i odmorišta. Kozara je svojevrsna vazdušna banja, jedinstvena po brzini regeneracije crvenih krvnih zrnaca.

Kozara has historical and natural values making it an ideal tourist destination. It is a tame mountain up to 1000 m a.s.l. with a temperate continental climate, dynamic relief and beautiful landscapes. It is rich in deciduous and coniferous forests, various flowers and medicinal herbs, forest fruits, autochthonous fruits (apples, plums, cherries, etc.), autochthonous game (hare, fox, wild boar, deer), various birds, numerous springs, rivers and streams. It is also rich in historical monuments and archaeological findings. Due to its beauty the central part of Kozara, covering the area of 3900 ha, was designated a National Park in 1967. There are numerous hiking and bike trails across Kozara, mountain and hunters huts and resting places. Kozara is an aerial spa and what makes it unique is a fast process of regeneration of red blood cells.

Kozara je naseljena domicilnim stanovništvom sa blistavom prošlošću ogjevanom u kozaračkoj epopeji. Mještani Kozare njeguju bogatu kulturnu tradiciju narodnih običaja, nošnji, pjesama i igara u kome prepoznajemo smisao i poletarčku snagu. Oni su takođe predusretljivi domaćini koji će gostima rado ponuditi bogat izbor jela i pića i gastronomskih delicija. Sve to doprinosi stvaranju boljih uslova za život, rad, ostanak i opstanak na selu, a s druge strane predstavlja atrakciju za sve turiste. Jednom riječju, na Kozari svaki posjetilac i turista može pronaći nešto za sebe. Na Kozari često nailazimo na stare autohtonih sorti trešanja koje su simbol Subotića i ovog dijela Kozare, a tu su i domaće sorte jabuka, kruškaša, šljiva, kestenja i dr.

Kozara is inhabited by autochthonous population with a brilliant past sung in a Kozara epic. Kozara locals cherish rich cultural traditions including folk customs, costumes, songs and dances which give them meaning and strength. Also, they are good hosts who will willingly offer their guests food, drink and gastronomic specialities. All of this contributes to the creation of better conditions of living, working and staying in the countryside. In a word, visitors of all kinds can find something for themselves in Kozara. Tenths of old autochthonous types of cherries, symbolising Subotići and this part of Kozara, as well as local varieties of apples, pears, plums, chestnuts and other fruit can be found in Kozara.

O Gradišći / About Gradiška

Gradiška se nalazi u sjeverozapadnom dijelu Republike Srpske i Bosne i Hercegovine. Sastoji se od nizijskog dijela Lijeve polja, brežuljkastog sjevernog dijela Potkozarja, planinskih dijelova Kozare i Prosare. Svojim sjevernim dijelom se naslanja na desnu obalu rijeke Save dužinom 57,6 km. Od 64 općine u Republici Srpskoj, Gradiška je sedma po površini (762 km2) sa brojem stanovnika preko 50 000 po posljednjem popisu. Povoljan geografski položaj koji se ogleda, između ostalog, na direktnom izlazu na rijeku Savu i dalju dvosmjernu saobraćajnu koridoron na istok i zapad kao i otvorenosti krcu planisko zaleđe na jug prema Jadranskom moru, doprinijelo je da Gradiška postane glavna kapija na ulazu u BiH i RS i jedan od najznačajnijih prelaza za putnički i teretni saobraćaj sa godišnjom frekvencijom sa preko 2,5 miliona putnika. Osim ovoga treba dodati da Gradiška ima i druge pogodnosti kao što su povoljna umjerena kontinentalna klima, veliko šumsko bogatstvo planina Kozare i Prosare, plodno Lijeviće polje i dijelovi Posavine, pogodno brežuljkasto obradivo zemljište, veliki potencijal rijeke Save. Gradiška raspolaže sa značajnim privrednim resursima i brojnim pogodnostima za uspješan privredni razvoj.

Gradiška is located in north-western part of the Republic of Srpska, an entity of Bosnia and Herzegovina. It consists of the lowland part of the Lijeviće Field, the hilly northern part of the geographical region Potkozarje, parts of the mountainous region Kozara and Prosara. Its northern part leans on the right bank of the Sava River and measures 57.6 km in length. Of the 64 municipalities in the Republic of Srpska, the Municipality of Gradiška is the seventh in size (762 km2) with the number of inhabitants being over 50 000 according to the last census. The favorable geographical position reflected, among other things, in the direct access to the Sava River and further openness of the Sava corridor to the east and the west, as well as the openness through the mountain hinterland to the south towards the Adriatic Sea, contributed to Gradiška becoming the main gate at the entrance to BiH and RS and one of the most important border crossings for passenger and freight traffic with an annual frequency of over 4 million passengers. Besides this, it should be added that Gradiška has other benefits such as a favorable moderate continental climate, a large forest wealth of mountains Kozara and Prosara, fertile Lijevce Field and parts of Posavina, perfectly hilly arable land, great potential of the Sava River. Gradiška has significant economic resources and numerous benefits for successful economic development.

Gradiška kroz istoriju / Gradiška through history

Gradiška se prvi put spominje 1295. godine , prije nešto više od 700 godina i to pod nazivom Gradiški Brod, međutim prvi tragovi života na području sadašnjeg grada datiraju iz praistorijskog perioda čemu svjedoče brojna arheološka nalazišta i brojni pronađeni predmeti. Najstarije i najzanimljivije arheološko nalazište na ovom području je Donja Dolina. Na lokalitetu u Donjoj Dolini je iskopan veliki drveni čamac u jednom komadu, star preko 3000 godina, koji se čuva u Zemaljskom muzeju u Sarajevu, a dosta alata, oružja i posuda sa ovog lokaliteta nalazi se i u muzejima u Banja Luci i Gradišci.

Gradiška was first mentioned in 1295, just over 700 years ago, and was called Gradiški Brod, however, the first traces of life in the area of the present town date back to the prehistoric period, which is witnessed by numerous archaeological sites and findings. The oldest and most famous archaeological site in this area is Donja Dolina. At the site in Donja Dolina, a large wooden boat was dug in one piece, is over 3000 years old and kept at the National Museum of Bosnia and Herzegovina in Sarajevo, and a lot of tools, weapons and dishes from this site are located in the museums in Banja Luka and Gradiška.

U periodu od I do VI vijeka na prostoru današnje Gradiške, punih pet vijekova zadržali su se Rimljani, o tom periodu nosilja je naziv Servitium. Značaj Servitiuma se pored prelaza preko rijeke Save ističao i po pogodnom ulazu u dubinu Bosne po čemu se i danas ističe veliki značaj grada u tranzitnom smislu.

In the period from the 1st to the 6th century on the territory of today's Gradiška, the Romans remained for five centuries, at that time, it was named Servitium. The significance of Servitium, beside the crossing over the Sava River, was also marked by a convenient entrance into the depths of Bosnia, which still emphasizes the great importance of the town in the transit sense.

U zimu i prolječe 1558. godine nastupila je Turska vladavina na području grada i na prostoru dotadašnjeg Servitiuma izgrađena je tvrdava Berbir oko koje se širilo istoimeno naselje sa oko dvijestotine kuća i nekoliko sela sa oko tridesetak kuća. Ova tvrdava , kao i ovo naselje, dosta puta je izazarano jer se nalazilo između između velike vojne sile, Austrije i Turske. Evlija Celebija je 1660. godine Gradišku opisao sledećim riječima: "Gradiška na bošnjačkom jeziku znači "mali grad". To je krasna palanka u obliku produženog četvorougaonika, a leži u ravnom i prostranom polju rijeke Save. Turska vlast ne područja Gradiške likvidirana je 1878. godine, a uspostavljana je austrougarska vlast. Dolaskom Austrougara vojna uprava je zamijenjena građanskom 1882. godine. Bosanska Gradiška je postala kotar, a pripadala je Banjalučkom okrugu. Jedna od pozitivnih činjenica je ta da se u period austrougarske dosta ulagalo u izgradnju, te se neke od građevina iz tog perioda i danas ukrašavaju naš grad. Neke od značajnijih građevina su Gradska vijećnica i zgrada Crvenog krsta .

In the winter and spring of 1558, came the Turkish rule in the area of the town and in the area of the former Servitium, the fortress Berbir was built around which the settlement of the same name with about two hundred houses and several villages with about thirty houses was spreading. This fortress, as well as this settlement, was destroyed many times because it was located between two great military forces, Austria and Turkey. In 1660 Evlija Celebija described Gradiška in the following words: "Gradiška in the Bosnian language means" a small town". It is a beautiful town in the form of an elongated rectangle, and lies in the flat and spacious Field of the Sava River. The Turkish authorities in the area of Gradiška were liquidated in 1878, and the Austro-Hungarian government was established. With the arrival of the Austro-Hungarians the military administration was replaced by a civilian in 1882. Bosanska Gradiška became a kotar - subdivision and belonged to the Banja Luka district. One of the positive facts is that during the Austro-Hungarian period a lot has been invested in the construction, and some of the buildings from that period still adorn our town. Some of the most important buildings are the Town Hall and the Red Cross building.

Stvaranjem Kraljevine Jugoslavije 1918. godine općina Gradiška je nastavila postepeni razvoj praćeći promjene koje su počele dolaskom austrougarske. Dolazi do modernizacije i porast zadovoljenja vlastitih potreba širi se i na preradu proizvoda i prodaju istih. Grad je bio centralno naselje koje je stanovništvu pružalo administrativne, trgovačke, zanatske, osnovne prosvetne i zdravstvene usluge. Tokom Drugog svjetskog rata došlo je do velikih pustošenja i u materijalnom i u demografskom pogledu, gdje je posebno stradao potkozarski kraj opštine. Nakon 1945. godine, po završetku Drugog svjetskog rata, nastupa vrijeme obnove zemlje i Gradiška doživljava veliku ekonomsku i društvenu transformaciju. Organizovane su tri zadruge stolarska, krojačka i obućarska koje vremenom prerastaju u velike fabrike i preduzeća. Formiraju se nove ulice i naselja, i razvija se niz objekata stambenog, prosvjetnog, trgovačkog, saobraćajnog i sličnog karaktera koji Gradišku obrazuju u jednu urbanu sredinu.

With the creation of the Kingdom of Yugoslavia in 1918, the Municipality of Gradiška continued the gradual development following the changes that began with the arrival of the Austro-Hungarian Empire. Modernization is underway, beyond satisfying the town's needs; it is expanding to the processing of products and selling them. The town was a central settlement that provided the population with administrative, trade, craft, basic education and health services. During the Second World War there was great devastation both in material and demographic sense, during which the Potkozarje area of the municipality was particularly affected. After 1945, after the end of the Second World War, the time of the reconstruction of the country came and Gradiška experienced a major economic and social transformation. Three cooperatives carpentry, tailor and cobbler have been organized, which in time turned into large factories and companies. New streets and settlements were being formed, and a series of residential, educational, commercial, traffic and similar buildings were being developed which shaped Gradiška into an urban environment.

Danas je Gradiška jedna moderna i urbana sredina u kojoj se čitava zajednica trudi da iskoristi sve potencijale koje ima na raspolaganju.

Today Gradiška is a modern and urban environment in which the entire community is trying to capitalize on all the potentials available.

Rijeka Sava / The Sava River

Rijeka Sava je najveća rijeka u Bosni i Hercegovini. Nastaje je spajanjem rijeka Save Dolinke i Save Bohinjke u blizini Lancova u Sloveniji. Kroz Grad Gradišku protiče dužinom od 57,6 kilometara i prirodna je granica između dvije države Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Svom svojom dužinom je plovna i predstavlja jedan od veoma važnih potencijala općine Gradiška za razvoj naučkkog turizma. Kroz sam centar grada proteže se jedna od najatraktivnijih i najdojih rbolovnih staza u Republici Srpskoj.

The Sava is the largest River in Bosnia and Herzegovina. It is formed by the merger of the Sava Dolinka and Sava Bohinjka Rivers near Lancovo in Slovenia. Through the Municipality of Gradiška, its length is 57.6 km and is the natural border between the countries of Croatia and Bosnia and Herzegovina. It is navigable along its whole length and is one of the most important potentials of the Municipality of Gradiška for the development of nautical tourism. Through the very centre of the town, one of the most attractive and best fishing trails in the Republic of Srpska.

OPIS NAJATRAKTIVNIJIH PLANINARSKO-PJEŠAČKIH STAZA NA GRADIŠKOM DIJELU PLANINE KOZARE

DESCRIPTION OF THE MOST ATTRACTIVE HIKING TRAILS IN THE GRADISKA PART OF KOZARA MOUNTAIN

1 Kružna pješačko-planinarska staza SUBOTIĆI (STAZA LJUBAVI)

Staza ljubavi je kružna staza u zaseoku Subotići čiji GPS trag podsjeća na srce. U središnjem dijelu "srca" se nalazi novoizgrađeni objekat Centra za očuvanje Gorske službe spasavanja (GSS) Gradiška i izletište. Krećući se dobro markiranom stazom prolazimo kroz bukovu i crnogoričnu šumu, pored stanih kućišta, nailazite na stare drvene ograde, stare jabuke i trešanje. Najljepši do staze je izvor Malog Turjaka koji se nalazi u predivnoj bukovoj šumi. Iztaskom na put pružaju se lijepi i široki vidici prema selima Potkozarja i Lijeviće polja. Vidi se Gradiška, a za lijepih dana pogled seže do Mcutice, Psunja, Papuka. Staza je pogodna za sve uzraste. Dužina hrvne staze je 1,8 km.

1. SUBOTIĆI (TRAIL OF LOVE) loop hiking and mountaineering trail

Trail of love is a loop trail, in the village of Subotići, whose GPS drawing looks like a heart. In the central part of „the heart" there is a new-build Training Centre facility and picnic area. Well marked trail takes you through a beech and deciduous forest, by old houses, wooden fences, apple and cherry trees. The most beautiful part of the trail is Mali Turjak spring located in a beautiful beech forest. Trail offers beautiful and wide-open views of Potkozarje and Lijeviće villages. One can see Gradiška and on clear days Motajica, Psunja and Papuk can also be seen. The trail is suitable for all ages. The length of the trail is 2,5 km.

2 Pješačko-planinarska staza Mićije - Subotići - Belegija - Mićije

Staza počinje kod planinarskog doma (stara škola) u Mićijama. Do doma se stiže dobrim makadamskim putem iz pravca Turjaka. Ulazak u stazu se nalazi 50 metara od doma, nakon prelaska mostića skreće se desno u šumu. Prati se šumska vlaka koja je dobro uhljebljena markacijima. Na stazi postoje zanimljiva stabla bukve, od kojih je među malim planinarima najpoznatije "čarobno drvo" gdje se po pravilu zaželi želja. Nakon izlaska na greben nastavljamo do Gligića brda gdje postoji izvor pitke vode. Iztaskom na put, desno idemo prema Subotićima i objektu GSS a lijevo se spuštamo do Belegije. Dolazeći do ušća Belegije u Lubinu nastavljamo lijevo putem prateći nizvodno riječicu Lubinu do doma u Mićijama. Nedaleko od ušća Belegije nalaze se ušće Vrela u Lubinu na čijem završnom toku se nalazi lijepi vodopad. Do staze od Subotića preko Belegije do Mićija pogodan je za brdski biciklizam. Staza je kružna, ukupne dužine 13,8 km.

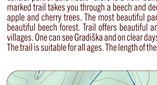

2. Mićije - Subotići - Belegija - Mićije loop hiking and mountaineering trail

The trail starts at the mountain hut (an old school) in Mićije. A nice macadam road leads you to the mountain hut. The trail entrance is 50 meters away from the mountain hut. After crossing a bridge turn right to the forest. Follow a well-marked forest road. There are interesting beech trees along the trail, among them the most famous is a "magic tree" where one can make a wish. After reaching a ridge, continue to Gligića hill where a spring of drinking water is. By reaching a road you can turn right to Subotići and the Training Centre or turn left to Belegija. When you reach the confluence of the Belegija and Lubina continue along the road following the Lubina river downstream up to the mountain hut in Mićije. Not far from the Belegija confluence there is the confluence of the Vrela and Lubina which in its last stage forms a nice waterfall. Part of the trail from Subotići, across Belegija to Mićije, is suitable for mountain biking. The length of this loop trail is 13,8 km.

3 Kružna pješačko-planinarska staza Eko centar Žubor - Subotići

Staza počinje kod Eko centra "Žubor " do koje se stiže iz pravca Turjaka. Nakon parkiranja vozila krećemo dalje putem pored vikendica i nakon 300 m skrećemo lijevo uzbrdo prateći markacije. Nakon 30 min izlazimo kod seoske crkve odakle se pruža lijep pogled na Potkozarje i Lijeviće polje. Od crkve nastavljamo makadamskim putem kroz selo i nakon sat i po vremena dolazimo do doma GSS u Subotićima. Ciljem putem uživa se u pogledu na proplanke, brda, šumu i obrise Gradiške. Kod doma GSS nalazi se par izletišta sa uređenim klupama i stolovima gdje se može odmoriti. Staza dalje nastavlja putem, a nakon lovačke kućice skrećemo desno i pratimo šumsku vlaku sve dok ne dođemo do rijeke Turjak. Prelaskom rijeke skrećemo desno, te iz put pratečI turjak vraćamo se u Eko centar. Staza je pogodna za biciklizam osim u početnom dijelu (dio do Šmitrana se može vozit okolo, asfaltim putem). Staza je kružna, dužina 13,1 km.

3. Eco center Žubor-Subotići loop hiking and mountaineering trail

The trail starts at the Žubor Eco Centre which can be reached from the direction of Turjak. After parking a vehicle, pass holiday houses and after 300 meters turn left, go uphill following markings. After 30 minutes you will reach a village church from where you can see Potkozarje and Lijeviće field. Continue down the macadam road through the village and after an hour and a half you will reach the Training Centre in Subotići. All along the way you can enjoy views of glades, hills, forest and on the horizon you can see the contours of Gradiška. Next to the Training Centre there are a few picnic areas where you can take a rest. The trail continues down the road and after reaching a hunting lodge turn right and follow a forest road until you reach the Turjak river. After crossing the river turn right and follow the road towards Turjak which will lead you to the Eco centre. The trail is suitable for bikes except the initial section of the trail (you can reach Šmitrani using an asphalt road). The length of this loop trail is 13,1 km.

4 Pješačko-planinarska staza Subotići - Lisina

Početna tačka je dom GSS na Subotićima do koje se stiže makadamskim putem iz pravca Turjaka. Staza vodi šumskim putem do Crne Lokve na kojoj se nalazi raskršće puteva, lijevo prema Mićijama, desno prema Gigu i napriejd prema Lisini. Od Crne Lokve možemo birati stazu preko grebena ili nastavljamo put putem napriejd. Oba puta se spajaju nakon 20 min hoda. Nastavljamo daljem putem, osluškujući rječicu Lubanj. Na tom dijelu staze postoji izvor. Izlaskom iz šume postaje vidljiv repetitor na Lisini, otvaraju se pogledi prema Potkozarju, pravcu Banja Luke, a daljim se nam otvara obronci Manjače i Vlašića. Prateći put dolazimo do repetitora koji se nalazi na Lisini, najvišem vrhu Kozare 978 metara nadmorske visine. Od Lisine se može nastaviti dalje prema pl. domu Previja, Goloj planini i Mrakovici. Staza je pogodna za brdski biciklizam. Dužina staze u oba smijera 19,5 km.

4. Subotići - Lisina hiking and mountaineering trail

The starting point of the trail is at the Training Centre in Subotići which can be reached from the direction of Turjak. The trail runs along a forest road to Crna Lokva where the crossroads to Mićije, Gigu and Lisina is. From Crna Lokva you can choose a trail across a ridge or you can continue down the road. Both roads merge after 20 min of walking. Follow the road and listen to the Lubanj river. When you come out of the forest you can see a repeater on Lisina and contours of Manjača and Vlašić in the distance. The road continues to Lisina, the highest peak of Kozara (978 m), where the repeater is. From Lisina you can continue to the Previja Mountaineering Hut, Gola planina and Mrakovica. The trail is suitable for mountain biking. The length of the trail, in both directions, is 19,5 km.

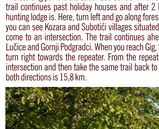

5 Pješačko-planinarska staza Eko centar Žubor - Gig

Početna tačka je Eko centar Žubor do kojeg se stiže putem iz pravca Turjaka. Staza nastavlja putem pored vikendica i nakon 2 km skreće desno uzbrdo do Prodraga gdje se nalazi lovačka kućica. Tu skrećemo lijevo i prateći markacije krećemo se šumskim vlakama. Krećući se šumom na momente se otvaraju pogledi prema selima Kozara i Subotići, koji se nalaze na susjednim uzvišenjima. Nakon sat i po hoda dolazimo do u kršatija puteva, napriejd staza nastavlja prema Gigu a desno prema bazenu Lučice i Gornjim Podgracima. Dolaskom pred Gig skrećemo lijevo prema izvoru, izlazimo prema kućama, odakle skrećemo desno prema repetitoru. Od repetitora nastavljamo napriejd prateći put, dolazimo do mjesta gdje je odvajanje za izvor i vraćamo se istom stazom prema Eko centru Žubor. Dužina staze u oba smjera je 15,8 km.

5. Eko centar Žubor - Gig hiking and mountaineering trail

The starting point is the Žubor Eco Centre which can be reached from the direction of Turjak. The trail continues past holiday houses and after 2 km it turns right and reaches Prodraj where a hunting lodge is. Here, turn left and go along forest roads. While going through the forest at times you can see Kozara and Subotići villages situated on neighbouring hills. After 1,5 hour-walk you come to an intersection. The trail continues ahead to Gig whereas the right trail goes toward Lučice and Gornji Podgradci. When you reach Gig, turn left towards a spring, pass the houses and turn right towards the repeater. From the repeater continue along the road, you will reach an intersection and then take the same trail back to the Žubor Eco Centre. The length of the trail in both directions is 15,8 km.

6 Pješačko-planinarska staza 13 Skojevki - Projsa - Previja - Gola planina - Gumlne - Mrakovica - Guta

Staza koja povezuje dosta znamenitih mjesta na Kozari. Početni dio staze je isti kao kod staze br.7. Nakon prelaska proplanka na Proji nastavljamo pravo šumskim putem i poslije pola sata hoda dolazimo do raskrsnice puteva, lijevo put vodi prema Sinoj vodi, a zatim nastavljamo strmim usponom do odmorišta ispod Šuplijkova. Tu skrećemo desno i uzbrdo prateći oznake do hotela Monument na Mrakovici. Na putu ispod hotela skrećemo desno, prolazimo pored izvora, prelazimo preko Pioniriske livade i ulazimo u dobro obilježeno stazu. Spuštamo se stazom koja je na trenutke prilično strma ali sigurna. Dolazimo do potoka koji pratimo i izlazimo na put koji nje Golubaču vodi do izletišta Guta. Na tom putu postoje dva izvora pitke vode. Staza je kružna, ukupne dužine 26 km.

7 Pješačko-planinarska staza Gig - Podgradci

Početna tačka se ovoj stazi je ista kao na stazi broj 6. Do nje se dolazi iz pravca Podgradaca asfaltim putem koji vodi prema Mrakovici. Kod mini hidrocentrale idemo lijevo makadamskim putem uz Tisovačku ka Lisini. Nakon 5 km hoda poslije serpentina izlazi se na raskrsnicu Pasquilji. Na pomenutoj raskrsnici skrećemo lijevo na put za Gig. Prolazimo kroz Pasquilje produžavamo desnim krakom puta koji vodi prema repetitoru prolazeći pored vidikovaca i izvora. Od repetitora na Gigu spuštamo se stazom prateći markaciju i dolazimo do ukrštanja puteva. Lijevi put vodi prema bazenu Lučice i Gornjim Podgracima, a desni prema Eko centru Žubor. Nakon spuštanja niz stazu dolazimo do lovačke kućice, prelazimo put i dalje kroz šumu nastavljamo do bazena Lučice. Staza je većim dijelom pogodna za brdski biciklizam, a njena dužina iznosi 13,8 km.

7. Pješačko-planinarska staza 13 Skojevki - Tisovača - Gig - Podgradci

The starting point of this trail is the same as the one on the trail No. 6. It can be reached from the direction of Podgradci via an asphalt road that leads to Mrakovica. At the mini hydropower plant, go left along the macadam road towards Lisina. After a 5 km walk, you get to the intersection Pasquilji. Here, make a turn left into the road to Gig. Pass through Pasquilji , continue along the right side of the road which leads towards the repeater. From the repeater on Gig, go down the trail following the markings and you will reach an intersection. A left road leads to Lučice and Gornji Podgradci, and the right one to the Žubor Eco Centre. After going down the trail, you will reach the hunting lodge. Cross the road and continue through the forest up to Lučice. The trail is mostly suitable for mountain biking. The length of the trail is 13,8 km.

8 Pješačko-planinarska staza Gumlne - Mrakovica - Guta

Početna tačka ove staze nalazi se na raskrsnici asfaltnog puta Podgradaci Mrakovica i makadamskog puta ka Gigu i Lisini (100 metara ispod mini hidrocentrale). Slijaskom sa puta ka Mrakovici na makadamski put i prelaskom preko Vrbaške rijeke krećemo se makadamskim putem ka Gigu i Lisini oko 500 metara, a zatim na označenom mjestu skrećemo oštro lijevo, uzbrdo. Prateći markacije krećemo se uz šumsku vlaku. Počinja uspon je nešto strmiji nakon čega nas čeka lagana i ugodna šetnja kroz šumu. Na pojedinim mjestima otvaraju se vidici prema Prosji i Lisini. Iztaskom i vlake, nakon sat i po vremena, dolazimo do puta za Gig. Tu se odvajamo lijevo prema repetitoru. Desno staza vodi do proplanka sa vidikovcem i izvora pitke vode. Spuštajući se stazom od repetitora pratimo markacije i dolazimo do ukrštanja puteva. Lijevi put vodi prema bazenu Lučice i Gornjim Podgracima, a desni prema Eko centru Žubor. Nakon spuštanja niz stazu dolazimo do lovačke kućice, prelazimo put i dalje kroz šumu nastavljamo do bazena Lučice. Staza je pogodna za biciklizam osim u početnom dijelu (do Šmitrana se može vozit okolo, asfaltim putem). Staza je kružna, dužina 13,1 km.

8. Gumlne - Mrakovica - Guta hiking and mountaineering trail

The starting point of this trail is the same as the one on the trail No. 6. It can be reached from the direction of Podgradci via an asphalt road that leads to Mrakovica. At the mini hydropower plant, go left along the macadam road towards Lisina. After a 5 km walk, you get to the intersection Pasquilji. Here, make a turn left into the road to Gig. Pass through Pasquilji , continue along the right side of the road which leads towards the repeater. From the repeater on Gig, go down the trail following the markings and you will reach an intersection. A left road leads to Lučice and Gornji Podgradci, and the right one to the Žubor Eco Centre. After going down the trail, you will reach the hunting lodge. Cross the road and continue through the forest up to Lučice. The trail is mostly suitable for mountain biking. The length of the trail is 13,8 km.

Outbox: Min. Prag. Mats. Uzvišenje: 176, 328, 507 m Range sume